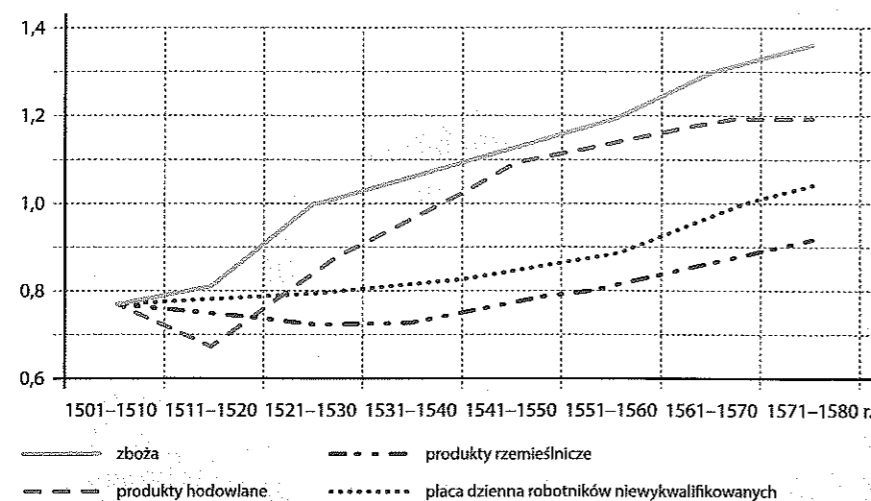

KARTY PRACY DO ROZDZIAŁU „ZŁOTY WIEK” RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ

Materiał do zadania 1.

Wykres. Ceny w Krakowie w latach 1500–1580

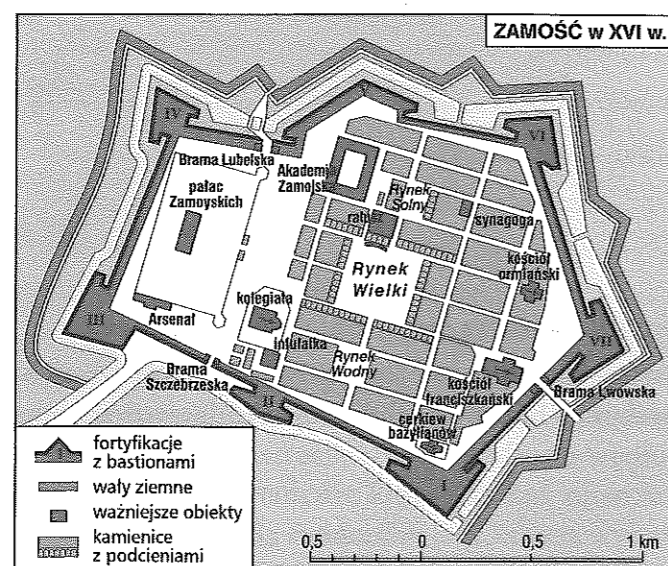
Na podstawie: J. Skodlarski, *Zarys historii gospodarczej Polski*, Warszawa 2007, s. 65.

Zadanie 1. (0–1)

Uzasadnij, że zjawisko przedstawione na wykresie miało wpływ na rozwój folwarków w Rzeczypospolitej.

Materiał do zadania 2.

Plan Zamościa

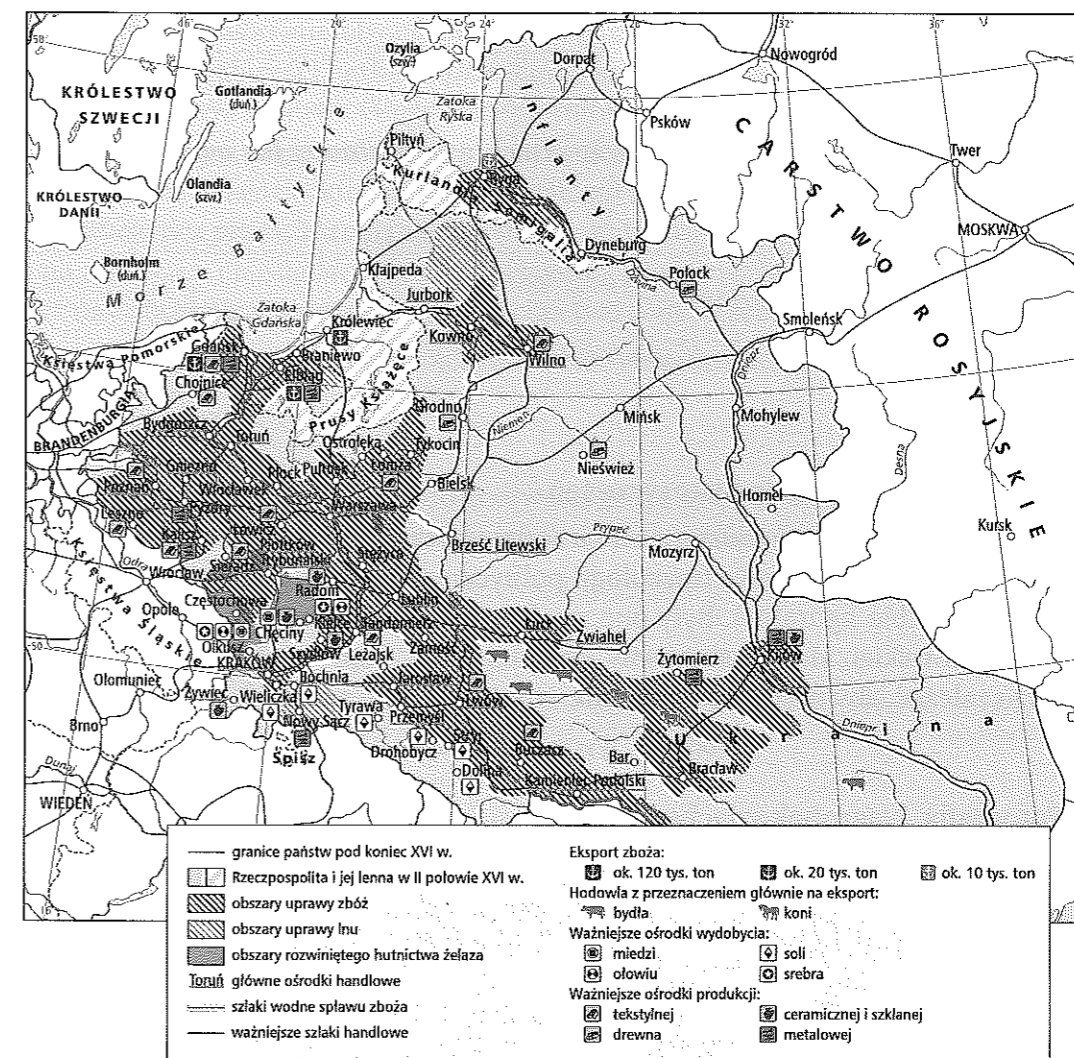

Zadanie 2. (0–1)

Wymień cztery funkcje, jakie pełniło w XVI w. przedstawione na planie miasto.

Materiał do zadania 3.

Mapa. Rozwój gospodarczy ziem polskich w XVI w.

Zadanie 3. (0–1)

Czy na koniunkturze na zboże w większym stopniu korzystała Korona czy Wielkie Księstwo Litewskie? Uzasadnij odpowiedź.

Materiał do zadania 4.

Fulwiusz Ruggieri o sejmie polskim w czasach Zygmunta II Augusta

Król dawniej stanowił o wszystkim za zgodą senatu, posłowie ziemscy nie byli w innym celu wzywani na sejm, tylko aby imieniem szlachty zezwolili na podatek, do żadnej zaś innej rady przypuszczani nie byli. Lecz odkąd herezja rozwolniła więzy posłuszeństwa szlachty, posłowie nabrali takiej śmiałości, przywłaszczyli sobie taką władzę, że na kształt rzymskich trybunów nie dopuszczają przejść żadnemu prawu, na które by się wprzód nie zgodzili, grożąc, że prawu zapadłemu bez ich zezwolenia szlachta posłuszną nie będzie, dlatego król i senat, chcąc co postanowić, starają się zjednać wprzód na to pozwolenie posłów, którzy dawniej żadnego prawie nie mieli znaczenia.

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 99.

Zadanie 4. (0–2)

4.1. Jak Fulwiusz Ruggieri ocenił funkcjonowanie polskiego sejmu? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

4.2. Czy zgadzasz się z opinią autora tekstu, że szlachta *przywłaszczyła sobie władzę*?

Uzasadnij odpowiedź.

.....

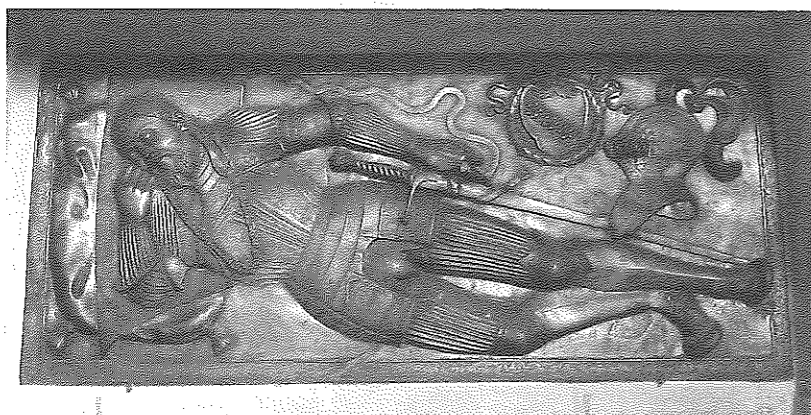
.....

.....

Materiał do zadania 5.**Źródło 1. Fragment opracowania historycznego**

Człowiek XVI w., w naszym przypadku szlachcic, odziedziczył po średniowieczu wzorzec życiowy rycerza. Pojawiał się on nie tylko we frazeologii politycznej, ale – co ważniejsze – na nagrobkach renesansowych o rzeźbie figuralnej. Były one modne, wzorowano je na nagrobkach królewskich z kaplicy Zygmuntowskiej, ale [...] stanowiły duży wydatek. Stąd wypływa wniosek, że ludziom musiało bardzo zależeć, aby następne pokolenia widziały w nich zakutych w zbroję rycerzy.

Źródło: A. Wyczański, *Szlachta polska w XVI wieku*, Warszawa 2001, s. 33.

Źródło 2. Fotografia. Nagrobek szlachecki**Zadanie 5. (0–2)**

5.1. Czy opinia wyrażona w źródle 1. została odzwierciedlona w ilustracji zawartej w źródle 2.?

Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

5.2. Oceń, czy wzorzec rycerski znajdował potwierdzenie w postępowaniu szlachty w XVI w.

Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

Materiał do zadania 6.**Andrzej Frycz Modrzewski o obsadzaniu urzędów**

Niechże tedy i to się stanie obyczajem, aby przy powierzaniu dostojęństw najbardziej oglądano się na cnotę. Niechże król albo ktokolwiek, kto się ma o to troszczyć, nie pozwala, aby mu oczy śmiono tylko zadymionymi ze starości herbami przodków; niech wybada, jaki charakter i myśli tego, kogo ma do dostojęństw przeznaczyć. Głosu takiego człowieka trzeba słuchać czy w senacie, czy w sądach, doświadczać jego rad, poznawać jego czyny żołnierskie i domowe. Bo nie wiem, czego znakomitego dokona na urzędzie, kto ani rozsądkiem, ani nauką do takich spraw nieprzygotowany, kto nie wie, co to uczciwa praca, i kto na nią niewytrzymały, kto przywykł tracić największą część swego czasu na zabawach i biesiadach. [...] Ale ponieważ wielu uważa, że przy udzielaniu dostojęństw w pierw niż na cnotę patrzeć się winno na szlachectwo rodu, trzeba się rozprawić z tym błędem [...].

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 177.

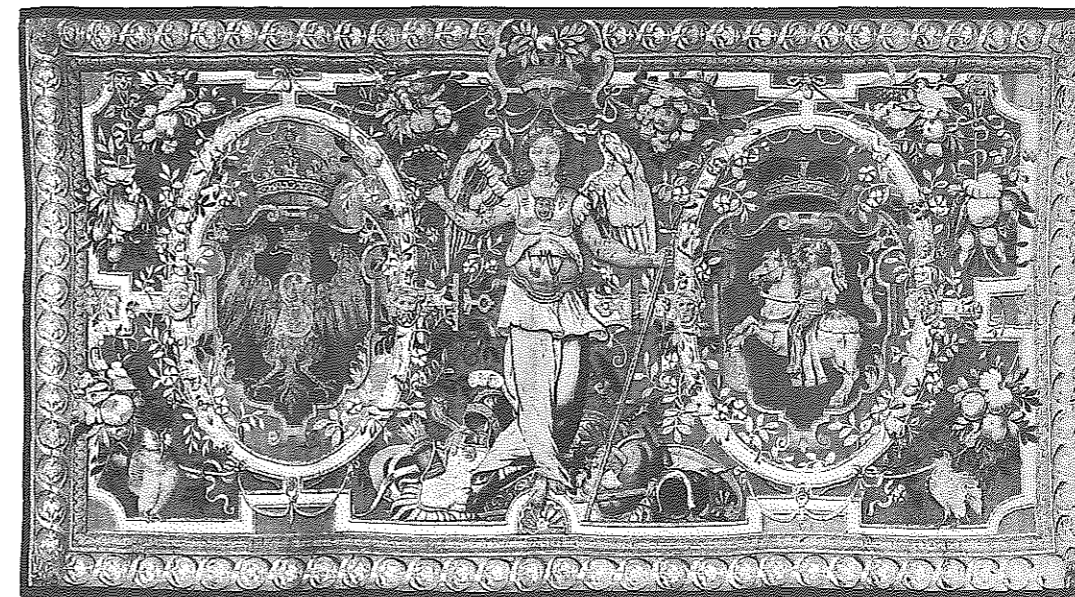
Zadanie 6. (0–1)

Oceń, czy poglądy Andrzeja Frycza Modrzewskiego na kwestie obsadzania urzędów były popularne w XVI-wiecznej Rzeczypospolitej. Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

Materiał do zadania 7.**Fotografia****Zadanie 7. (0–2)**

7.1. Podaj nazwę rodzaju dekoracyjnej tkaniny ściennej przedstawionej na fotografii.

.....

.....

7.2. Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Ukazane dzieło sztuki zostało sprowadzone na Wawel za panowania

A. Zygmunta Starego.

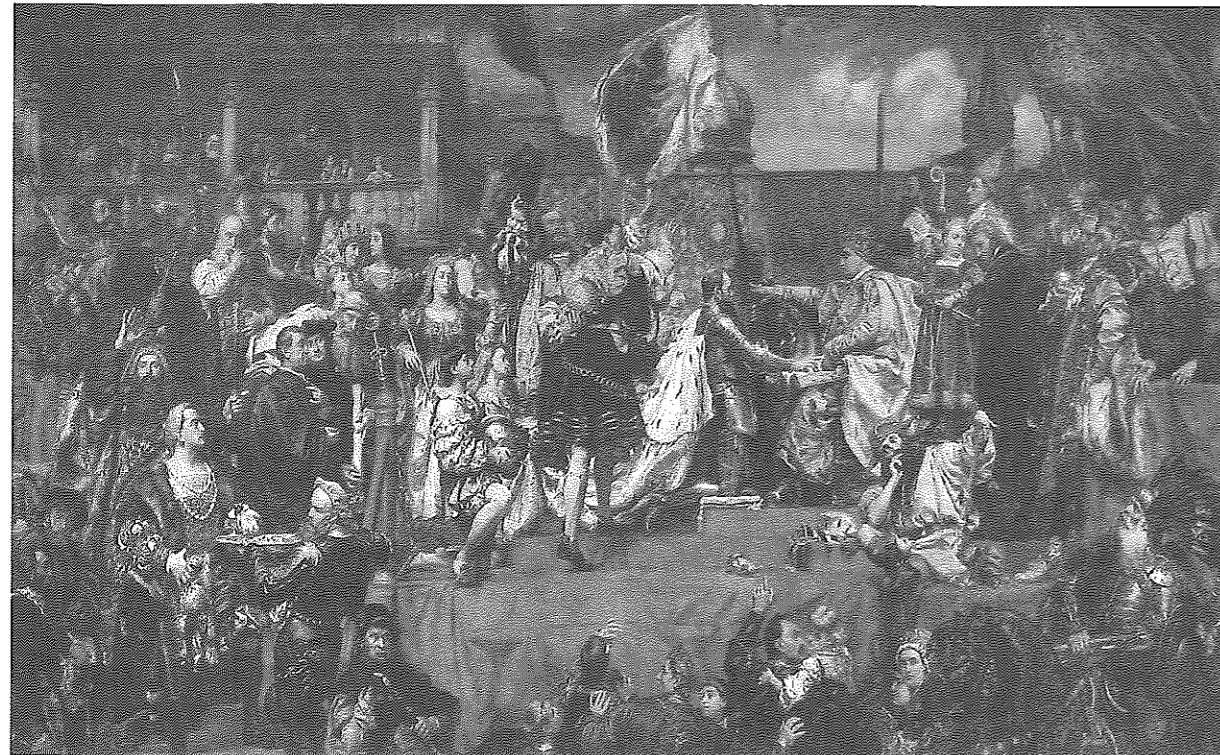
C. Henryka Walezego.

B. Zygmunta Augusta.

D. Stefana Batorego.

Materiały do zadania 8.

Źródło 1. Jan Matejko *Hołd pruski*

Źródło 2. Relacja sekretarza królewskiego Andrzeja Korzyckiego

Teraz, gdy po upadku z powodu tej herezji wszelkiego porządku ziemie nią ogarnięte miały przypaść królewskiej mości i Koronie zupełnie słusznie, jako dziedzicznemu panu, a nie można ich było odzyskać, jak tylko bronią i najgroźniejszym zburzeniem, roztropniej było dać je w lenno tym, którzy je już posiadali i byli krewnymi j.kr. mości, niż wszystko zburzyć pożogą wojenną i zaniedbać własny kraj i królestwo węgierskie, zmagające się ustawicznie z nawałą niewiernych. Jest zaś nadzieja, że ci krewniacy, jeśli w czym pobłądzili, powrócą kiedyś do rozsądku i to prędzej niż przy innej sposobności, pod panowaniem najpobożniejszego z książąt i w związku z nieskalanym narodem.

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, opr. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 234.

Zadanie 8. (0–3)

8.1. Dokończ zdania na podstawie źródła 1.

Osoba przyjmująca hołd to

Osoba składająca hołd to

8.2. Wyjaśnij, co Andrzej Korzycki określił jako *upadek z powodu herezji*.

.....

.....

.....

8.3. Czy autor źródła 2. uważał, że decyzja podjęta przez króla Polski była słuszna?

Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

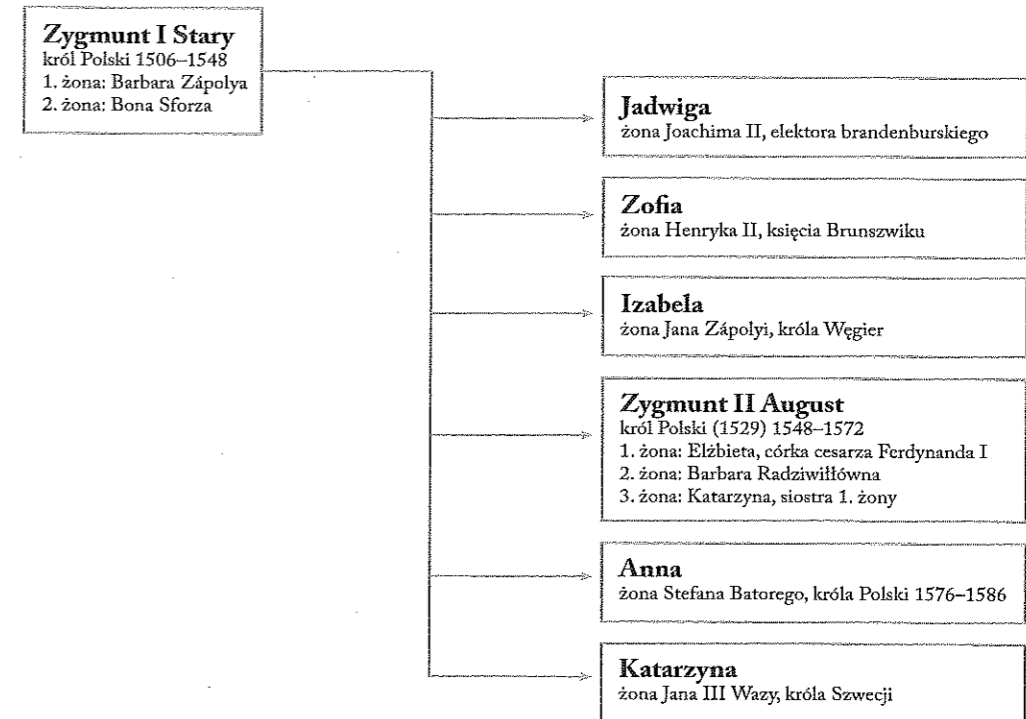
Materiały do zadania 9.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Był to olbrzymi sukces Zygmunta Augusta, osiągnięty po mistrzowsku. Wystarczy powiedzieć, że cesarz i Rzesza nie tylko go akceptowali, ale sami do przyjęcia Inflant króla Polski zachęcali, bo tylko dzięki temu ochronić je mogli przed Moskwą. Ale sukces ten trzeba było jeszcze utrwalić. Rozpoczęły się dalsze zabiegi dyplomatyczne. Cztery państwa walczyły o łup po Zakonie. Państwo polsko-litewskie objęło jego ziemie zgodnie z wolą władz Zakonu i cesarza, zgodnie z prawem międzynarodowym. W tej sytuacji rywale uciekać się próbowali do dyplomacji, a ofiarami jej miały zostać królewskie siostry.

Źródło: S. Grzybowski, *Wielka historia Polski*, t. 4, *Dzieje Polski i Litwy (1506–1648)*, Kraków 2000, s. 127.

Źródło 2. Tablica genealogiczna Jagiellonów [fragment]

Zadanie 9. (0–2)

9.1. Podkreśl właściwe dokończenie zdania i uzasadnij odpowiedź.

Opisane wydarzenie rozegrało się w roku

- A. 1554.
- B. 1559.
- C. 1561.
- D. 1570.

Uzasadnienie:

.....

.....

9.2. Wyjaśnij na podstawie tablicy genealogicznej znaczenie zdania podkreślonego w źródle 1.

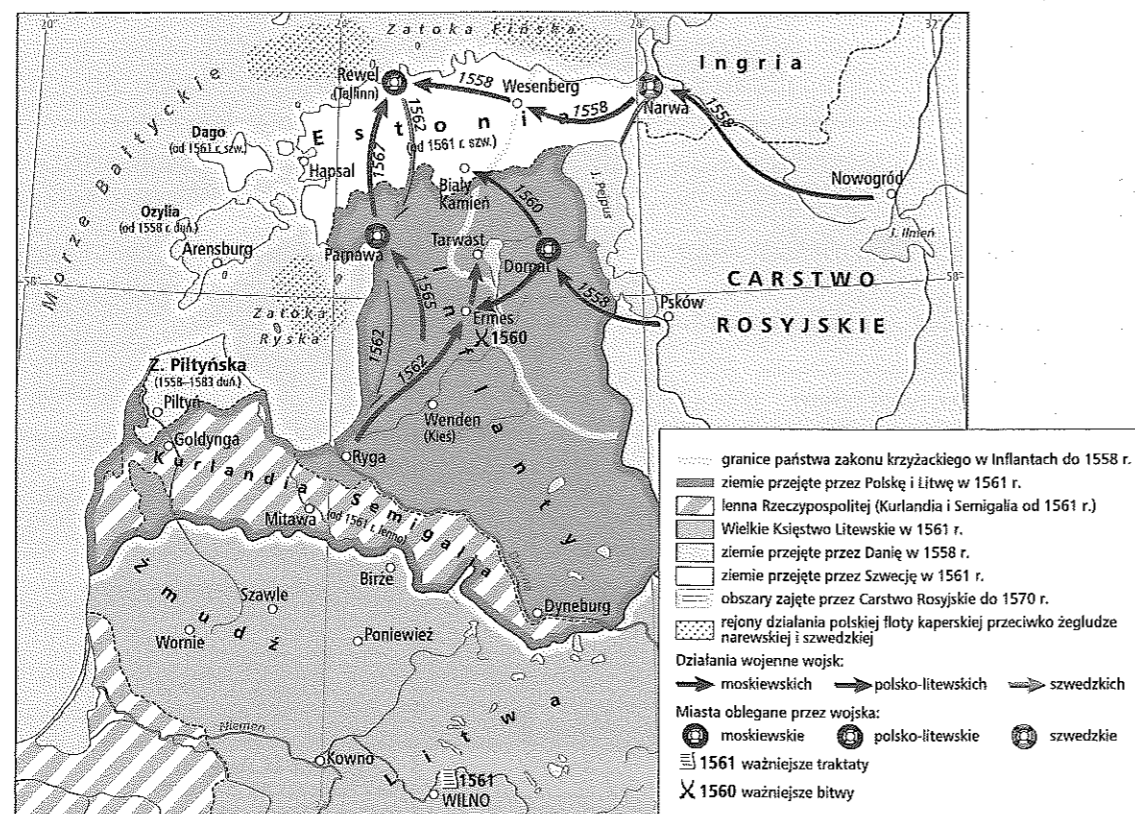
.....

.....

.....

Materiał do zadania 10.

Mapa. Wojna o Inflanty

Zadanie 10. (0-1)

Rozstrzygnij, czy podane zdania (1-3) są prawdziwe, czy fałszywe. We właściwe miejsca w tabeli wpisz znak X.

		Prawda	Falsz
1.	W wyniku działań militarnych podczas I wojny północnej Szwecja utraciła panowanie nad Estonią.		
2.	Na mocy pokoju w Szczecinie w 1570 r. Polska i Litwa otrzymały większość Inflant, a Rosja – Narwę i Dorpad.		
3.	Gotthard Kettler po złożeniu hołdu lennego otrzymał od Zygmunta Augusta jako władca świecki Kurlandię i Semigalię.		

Materiał do zadania 11.

Akt konfederacji generalnej warszawskiej

My Rady Koronne, duchowne i świeckie, i rycerstwo wszystko, i stany insze jednej a nierozdzielnej Rzeczypospolitej [...] i miasta koronne.

Oznajmujemy wszystkim wobec komu należy *ad perpetuam rei memoriam* [na wieczną tej rzeczy pamięć], iż pod tym niebezpiecznym czasem, bez króla pana zwierzchniego mieszkając, staraliśmy się o to wszyscy pilnie na zjeździe warszawskim, jako byśmy przykładem przodków swych sami między sobą pokój, sprawiedliwość, porządek i obronę Rzeczypospolitej zatrzymać i zachować mogli. [...]

A iż w Rzeczypospolitej naszej jest *dissidium* [różność] niemałe *in causa religionis christianae* [w sprawie religii chrześcijańskiej], zapobiegając temu, aby się z tej przyczyny między ludźmi *saeditio* [bunt] jaka szkodliwa nie wszczęła, którą po inszych królestwach jaśnie widzimy, obiecujemy to sobie spólnie [...] pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w kościele krwi nie przelewać [...].

Źródło: *Wiek XVI-XVIII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 146.

Zadanie 11. (0-2)

11.1. Podkreśl właściwe dokończenie zdania i uzasadnij odpowiedź.

Akt konfederacji warszawskiej został uchwalony w roku

- A. 1569.
- B. 1570.
- C. 1573.
- D. 1576.

Uzasadnienie:

11.2. Oceń, czy obawa wybuchu wojny religijnej w Rzeczypospolitej była słuszna. Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

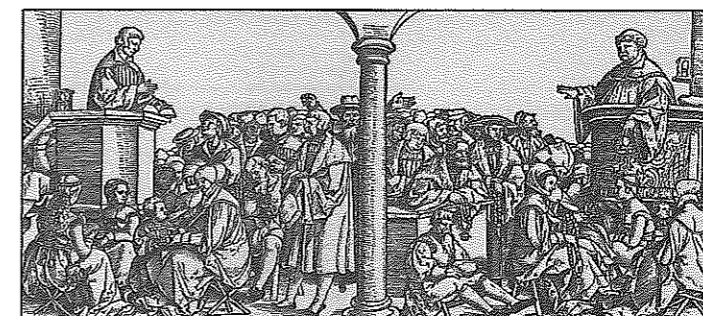
.....

.....

.....

Materiał do zadania 12.

Ilustracja. Kazania ewangeliczne i katolickie

Zadanie 12. (0-2)

12.1. Sformułuj argument świadczący o tym, że ilustracja mogła powstać najwcześniej w XVI w.

.....

.....

.....

.....

12.2. Wyjaśnij wymowę propagandową rysunku, interpretując jego elementy graficzne.

.....

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 13.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Unia lubelska nie była jedyną w ówczesnej Europie. [...] Żadna z tych unii nie miała początkowo tak wielkiego poparcia społecznego jak lubelska, żadna nie była owocem tak trwałego, przemyślanego i pracowitego kompromisu. Toteż nie tylko sam akt może być uznany za chlubę naszych dziejów, lecz również sposób przeprowadzenia unii. I dzięki temu, choć tragiczne zawikłania naszej historii, agresja sąsiadów zniweczyły jej materialne skutki, pozostała ona trwałym elementem naszej politycznej świadomości, uczącym, jak w stosunkach między narodami budować na tym, co łączy i z pełnym szacunkiem dla odrębności neutralizować to, co dzieli.

Źródło: S. Grzybowski, *Wielka historia Polski*, t. 4, *Dzieje Polski i Litwy (1506–1648)*, Kraków 2000, s. 149.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Unia [...] wzmocniła pozycję możnowładców i utrudniła przeprowadzenie dalszych reform, bo Litwini byli im zdecydowanie przeciwni. Wspólny sejm stał się ciałem mniej zwartym i trudniejszym do pokierowania, a także bardziej podatnym na intrygi i wpływy magnackie. Zasadniczą sprzecznością było ograniczenie egzekucji praw i dóbr tylko do Korony [...]. Zaznaczy się to już na następnych sejmach, które nagle jakby straciły dotychczasowy rozpęd i dynamizm, i lituanizowały się. Można żałować, że energii, którą włożono w dzieło unii, nie zużytkowano na przeprowadzenie dalszych reform egzekucyjnych. Unia zepchnęła owe problemy na później, z wielką szkodą dla polskich interesów.

Źródło: S. Cynarski, *Zygmunt August*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1988, s. 117–118.

Zadanie 13. (0–1)

Rozstrzygnij, czy podane zdania (1–3) są prawdziwe, czy fałszywe. We właściwe miejsca w tabeli wpisz znak X.

		Prawda	Falsz
1.	Autorzy obu źródeł w podobny sposób ocenili zawarcie unii pomiędzy Polską i Litwą w 1569 r. oraz jej konsekwencje.		
2.	Autor źródła 1. uważa, że zawarcie unii było słusznym posunięciem, dającym powody do chluby również współcześnie.		
3.	Zdaniem autora źródła 2. wprowadzenie do sejmu przedstawicieli Litwy negatywnie wpłynęło na możliwość przeprowadzenia reform.		

Materiał do zadania 14.

Uniwersał królewski z 1578 r.

Iż na przeszłym warszawskim sejmie uchwalona jest konstytucja wedle opatrzenia ludzi pieszych na potrzeby wojenne, tak z miasteczek, jako i wsi królewskich, wedle słusznej liczby łańów, tedy teraz na mocy tej konstytucji posyłamy urodzonego [tj. szlachcica – przyp. red.] Mrocza do województwa sandomierskiego do postanowienia takowej piechoty. A to tym sposobem, że we wszystkich wsiach naszych tenże urodzony Mroczek ma obrać i postanowić z każdego 20 łańów jednego człowieka, który by się nam do tego oświadczył dobrowolnie, śmielszego i dostatniejszego od innych, a takowy od tego czasu ma być i będzie wolen od wszelkich powinności naszych [...]. Powinność takowego pieszego będzie ta: w każdą ćwierć roku do rotmistrza swego albo porucznika jego, na miejsce oznajmione stawić się do lustracji z rusznicą swą dobrze narządzoną, szabłą, siekierką i barwą [mundurem – przyp. red.] taką, jaką mu rotmistrz albo porucznik naznaczą, z innymi pieszymi podobną. Proch też swój i ołów ma mieć.

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 111–112.

Zadanie 14. (0–2)

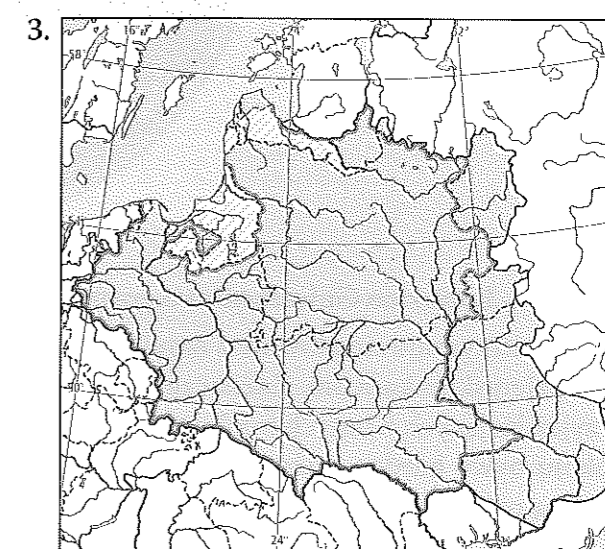
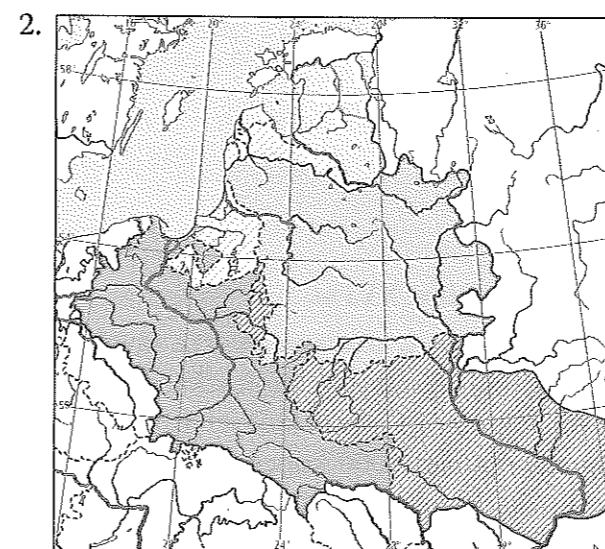
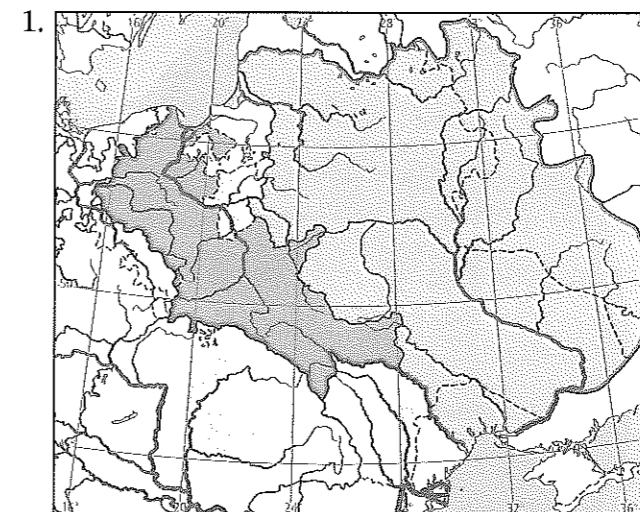
14.1. Podaj nazwę formacji wojskowej, o której jest mowa w tekście źródłowym.

14.2. Podkreśl właściwe dokończenie zdania.

Autorem przywołanego uniwersału był

- A. Zygmunt August. C. Stefan Batory.
B. Henryk Walezy. D. Zygmunt III Waza.

Materiały do zadania 15.

Zadanie 15. (0–1)

Dokończ zdanie i uzasadnij odpowiedź.

Obszar Rzeczypospolitej Obojga Narodów po unii lubelskiej przedstawia mapa numer

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

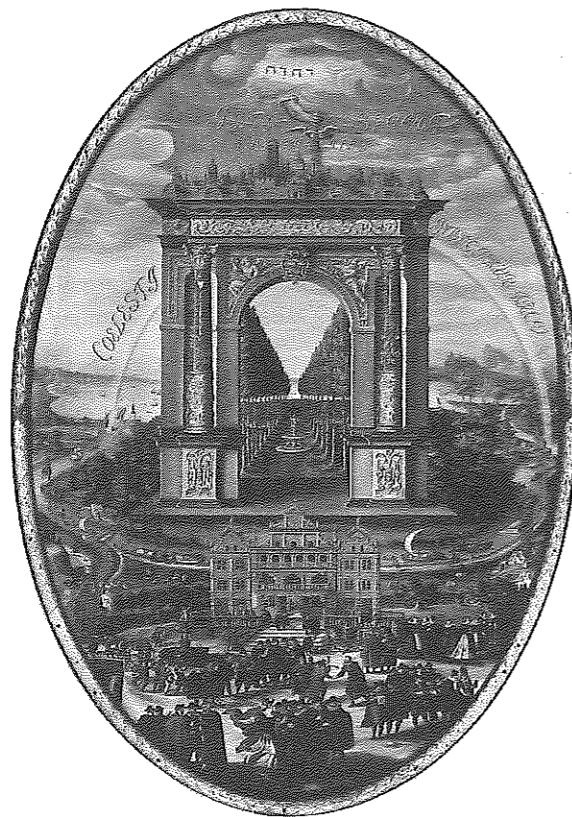
Zadanie 16. (0–12)

Zadanie zawiera dwa tematy. Wybierz jeden z nich do opracowania.

1. Dwa porty – Antwerpia i Gdańsk w XVI w. Wykaż podobieństwa i różnice. W pracy wykorzystaj załączone materiały.
2. Janusz Tazbir nazwał Polskę *państwem bez stosów*. Rozstrzygnij słuszność tego określenia w odniesieniu do sytuacji religijnej w Rzeczypospolitej w XVI w.

Materiały źródłowe do tematu 1.

Źródło 1. Izaak van den Block *Apoteoza handlu gdańskiego*

Źródło 2. Lodovico Guicciardini o gospodarczej roli Antwerpii w XVI w.

Miasto utrzymuje się głównie z handlu i swój dobrobyt oraz sławę w znacznej mierze zawdzięcza cudzoziemskim kupcom. Zaznaczę po pierwsze, że niezależnie od tutejszych mieszkańców i ludzi przyjeżdżających z innych miejscowości, a także licznych kupców z Francji, których tutaj w czasie pokoju bywa bardzo dużo, w Antwerpii zamieszkuje stale ponad 1000 kupców, należących do sześciu różnych narodowości i przebywających w tym mieście tak w czasie wojny, jak i pokoju. Wśród kupców tych są także główni agenci zagranicznych kupców: Niemcy, Duńczycy z Hanzeatami, Włosi, Hiszpanie, Anglicy i Portugalczycy [...]. Miejscowi i przyjezdni kupcy dokonują tu ogromnych transakcji finansowych, tak z weksłami i zastawami, jak i z towarami [...].

Istota transakcji wekslowych polega na tym, że w Antwerpii biorą lub pożyczają pewną sumę pieniędzy, którą następnie muszą zwrócić, albo też otrzymają we Włoszech lub gdzie indziej [...]. Transakcję tę wymyślono wyłącznie w celu usprawnienia handlu, ale przewrotność wielu kupców, szczególnie najbogatszych, nie poprzestając na tym ze skąpstwa, chciwości i ciągłego dążenia do wielkich zysków spaczyła tę uczciwą transakcję. Oni bowiem, to dając pieniądze, to znów zabierając poważne sumy z giełdy, powodują brak stabilizacji na rynku pieniężnym, podczas gdy inni ponoszą straty.

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 59.

Źródło 3. Wykres. Eksport zboża przez Gdańsk 1465–1650

Źródło 4. Juliusz Ruggieri o handlu Polski w drugiej połowie XVI w.

Całe atoli [...] handlu skupienie jest w Gdańsku, porcie nad Morzem Bałtyckim, należącym do króla polskiego. W miesiącu sierpniu odbywa się tu wielki jarmark od św. Dominika czternaście dni i dłużej trwający, na który zbierają się Niemcy, Francuzi, Flamandy, Anglicy [...] i wtedy zawija do portu przeszło 400 okrętów naładowanych winem francuskim i hiszpańskim, jedwabiem, oliwą, cytrynami [...]. Zastają w Gdańsku magazyny pełne pszenicy, żyta i innego zboża, lnu, konopi, wosku, miodu, [...] drzewa do budowy, solonej wołowiny i innych drobniejszych rzeczy [...]. Zboże zaś i inne płody zbywające od potrzeb krajowych spławiają do Gdańska na wiosnę i sprzedają hurtem kupcom gdańskim [...], a że oni tylko sami mogą prowadzić ten handel, są niezmiernie bogaci [...].

Źródło: *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 73.